

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY VI — NÚM. CXVIII — AGOST XVI — 1920

Justícia de classe

Suposo que si algú hagués arribat amb mà violenta a la cara augusta del Senyor Rei, cap ministre hauria aconsellat al Senyor Rei que es desafiés amb l'ofensor. A aquest, l'haurien pres, i per delictes de lesa majestat haurien fet liquidació de sa persona o de sa llibertat, de conformitat amb les lleis i els codis, minuciosament previsors.

Però un funcionari engalonat es deu considerar persona més alta que el rei mateix. Cap llei es troba bona per a defensar-lo o vindicar-lo. I quan un hom li venta bufetada, ni ell ni els seus companys i jerarques pensen que hi ha codis i que hi ha organització judicial per a aplicar-los (1).

Per això aconsellaren, o consentiren, al de la galta vermella, que es fes la justícia per la seva mà, no seguint altre tràmit que els preceptes d'aquell llibre que un bon *hidalgo* ha de posar per damunt de les lleis i del dret, i si és cristià, com *oficialment* ha d'ésser, per damunt de l'Evangelí. Em refereixo al llibre sagrat que es titula «*Lances entre caballeros*», del Marquès de Cabriñana, Coran dels duelistes espanyols, que deu ésser l'alfa i la omega

de la justícia humana, ja que l'invocava recentment com a *suprema lex* el senyor Luca de Tena, adalit de les dretes centralistes, en una topada haguda amb un diputat socialista.

Tot això fóra, tal volta, malgrat el mort, un xic sainetesc si passés fora de casa, enllà de l'Ebre, paratge geogràfic on escauen aquests passos escènics. Però ara és molt trist que les muntanyes i les planes de Catalunya hagin de suportar els desfogaments sagnants d'uns senyors que amb això afirmen més i més encara llur forasteria.

Com deia un il·lustre amic, amb quin dret els que han posat la vindicta personal i la justícia de cos, veritable *justícia sindical*, per damunt de la justícia general que l'Estat administra, amb quin dret podran perseguir als assassins qui executen, per disciplina societària i per sobre de tota llei civil, una justícia sindicalista?

El títol del llibre aquell «*Lances entre caballeros*», la declaració, que parla del «*terreno de los caballeros*», ja són expressions sindicalistes. El *caballero* és una classe social: és com un sindicat. La justícia *entre caballeros* (deixeu-m'ho dir en la llengua original) és l'equivalent de la justícia entre proletaris.

Sí. El qui es senti eternit per la justícia a la manera calabresa i corsa, dels sindicats, s'ha d'enternir també pel duel. I els qui s'indignen per l'audàcia anticivil dels terroristes, sistemàtics autors del pendre's la venjança per la mà pròpia, no tenen dret a tenir amb el desafiament la més tènue feblesa.

I, no hi ha cap dubte que l'escàndol més gros és la corrupció de l'autoritat. Que la immoralitat més grossa és la de les persones

(1) Declaració del Cap Superior de Policia de Barcelona: «Se trata de un hecho lamentable, pero inevitable. Dos hombres de honor llegaron al terreno de los caballeros. Uno de ellos había sido ofendido y abofeteado a presencia de sus subordinados. Después de lo ocurrido, no quedaba más que una solución: el duelo; pues si no hubiese ocurrido, el capitán de Seguridad habría tenido que comparecer ante un tribunal de honor, y seguramente habría sido expulsado del Cuerpo si la ofensa no hubiera sido reparada. Lo mismo el capitán que el inspector, Sr. Torner, a impulso de su indignación, sin instigaciones por parte de nadie, fueron al terreno, y el duelo tuvo consecuencias, de las que nadie es responsable.»

Telegrama publicat a *El Sol*, de Madrid, el dia 17 juliol 1920. Jo he subratllat la frase essencial.

d'autoritat. Per això és que té més gravetat i és de malignitat més trascendental aquest duel mortífer entre policies, que els dos cents o tres cents assassinats socials tots junts.

I per nosaltres, catalans, la cosa és doblement molesta. Primer, pel duel en si, que la terra catalana rebutja o bé se'n riu, terra com és de fort sentit de respecte individual, de justícia, i d'ironia i equilibri.

I seguidament, és pel divorci absolut, cada dia més irreparable, entre les persones d'autoritat i el nostre poble. No; no hi ha contacte entre ells i nosaltres. Les nocions més fonamentals: el dret, l'honor, la justícia, tenen valors diferents, interpretades per gent d'allà, o per gent nostra. És una metafísica distinta, un temperament oposat, una ànima llunyana i diversa. I per això experimentem l'angúnia del sentir-se vigilat per gent estranya i corrompuda.

Per això jo, home de dreta, i convençut adversari del sindicalisme, tinc la sensació viva que m'entendria més aviat amb els sindicalistes i esquerrans d'aquí, que no pas amb la gent de l'A B C, orgue dretista i anti-sindicalista de les estepes peninsulars.

Per això, a mi, que no em fan gaire fred ni calor els símbols, que no sé cantar ni cridar res, i que m'és antipàtic tot mot que expressi separació o secessió en qualsevol sentit que sigui, cada dia em recordo més d'aquella que sembla ja oblidada aspiració que no forma certament part del sistema nacionalista, però que és solemnement pragmatista: d'aquella imperativa Base 4.ª de Manresa: «*que siguin catalans tots aquells que a Catalunya ocupin càrrecs públics.*»

R. RUCABADO

Les noves nacions imperialistes

Sembla que heu deixat córrer les vostres antigues aficions nacionalistes—diguérem, sortint d'un míting sindicalista, a Andreu Nin, avui propagador, per les nostres encontrades, de les teories bolxevistes.

«En absolut—ens va respondre.—Han passat moltes coses del temps ençà que feia de catalanista. La guerra europea, la revolució russa. Per altra banda, si les novelles nacionalitats han d'ésser imperialistes com les altres, no cal perdre temps a fer-les néixer.» I veu's aquí com, davant una interpretació arbitrària de les idees nacionalistes, aquestes apareixen en la consciència d'alguns com a completament oposades a les reivindicacions de l'obrerisme. Per què no s'han d'aclarir, doncs, els punts que poden contradir-les?

En primer lloc, cal reconèixer que no hi ha res tan elàstic i que admeti tantes interpretacions com la paraula nacionalista. Políticament parlant, uns li donen un contingut regional, i altres separatista; uns la creuen com una idea d'ordre, i altres com una mena d'aprenentatge per a l'anarquisme. I és que tothom, a l'interpretar la part transcendent d'una ànima col·lectiva, li suposa aquelles conseqüències que més desitja o tem el seu esperit. Però el nacionalisme, abstraint-lo de tota interpretació localista i unilateral—s'ha dit milers de vegades,—no pot ésser de dreta ni d'esquerra, capitalista o proletari, particularista o universal. Tindrà transitòriament aquelles característiques que en de-

terminats llocs del món li adjudiquin els seus defensors, però això no vol dir que en el transcurs del temps no les modifiqui, prenent-ne, de vegades, d'altres absolutament contràries. La part més pura de tot nacionalisme consisteix en la creació d'una cultura, i tota cultura, en l'accepció més alta de la paraula, està sempre molt per damunt d'aquells que se'n aprofiten per a imposar-se als altres.

La guerra europea no ha afeblit gens el principi de les nacionalitats, sinó que, molt al contrari, en aplicarlo en alguns indrets per a veure d'establir la pau, no ha fet més que reforçar-lo. La revolució russa no ha destruït tampoc l'esperit de les nacions eslaves, i el mateix Lenin aconsella que en cada país el bolxevisme prengui aquells matisos convenients a l'ambient i la raça. Per altra part, l'imperialisme de Polònia, Txecoslovàquia, Sèrbia i Itàlia, no demostra que la gent d'aquells països no tinguin dret a crear-se una cultura i a governar-se dins de casa. El que se'n pot deduir és que el principi de les nacionalitats no s'ha propagat prou encara i que en aquelles nacions hi ha elements influïts per les velles concepcions polítiques que tracten d'imposar-se.

Mes per aquestes circumstàncies passatgeres que el temps i l'afinament d'idees purificaran, els que pertanyem a una nació opresa, deixarem de reivindicar sa personalitat? Més encara. Suposem que en certs nuclis nacionalistes pren un increment cada

dia més gros la campanya antisindicalista. Es declararan aquests, per contracop, anti-nacionalistes? Com a tàctica transitòria i oportunista, fins a cert punt es pot admetre, mes no com a idea definitiva que cal incorporar el programa de realitzacions humanistes.

Si el nacionalisme d'un país és excessivament capitalista, per això hi ha les masses obreres que poden transformar-lo dins d'una mateixa ideologia, fent-lo més cosa de tots, més humanitari, més universalista. Si no ho fan així, a més a més de confessar que no entenen què és el nacionalisme, es tiren contra d'elles tota l'opinió nacionalista. En un país com la Rússia, on els burgesos i els pro-

letaris estaven en una desproporció immensa, hom podia prescindir del que pensés la gent que no fos obrera. Mes això, en els pobles occidentals d'Europa, representaria que els directors dels obrers no saben de vèncer. No diu res el fet de les *Trades-unions* d'Anglaterra davant el problema d'Irlanda?

Cal convence's que una qüestió de sang, de raça, de cultura, mai pot considerar-se contrària a una qüestió de pessetes. Les pessetes són coses dels homes; les races, de la naturalesa. I mentre les relacions socials es modificaran, les civilitzacions dels pobles restaran com a cosa eterna.

PERE LLOBERA

La política mediterrània

I

LA POLÍTICA COMERCIAL DE LA CATALUNYA

«*Mein Feld ist die Welt.*» Amb aquesta divisa orgullosa, Ballin, el fundador de la *Hambourg Amerika Linie*, volgué conquerir el món transcontinental per a l'Alemanya. Més modestament, sense que representi menys ardiment, la nostra Catalunya, en sortir del terrible *impasse* de la guerra, amb les riqueses obtingudes per son treball, rejuvenida, ambiciosa, devia haver proclamat com a divisa dels seus destins el lema *El meu camp és el Mediterrani*.

Ignorem els secrets de l'alta diplomàcia espanyola en orientar l'acció d'Espanya dintre del comble d'interessos oposats que juguen en el nostre Mar històric. Mes temem que malgrat la terrible lliçó de la guerra, que ens obligava a una tasca de rectificació dels errors i dels abandonaments comesos mentre va desenrotllar-se l'acció diplomàtica del 1904 al 1914, l'acció negativa del Palau de la Plaça de Santa Creu serà prolongada. Els nostres Ministres d'afers Estrangers són models d'alta discreció en tractar assumptes de caràcter internacional amb els representants de les grans nacions; però, desconexors de les forces secretes que actuen, poques vegades saben dir un *no* ben dit, ni saben orientar amb sentit positiu una política. El divorci del Ministre aristòcrata amb el país productor ansiós d'expansió comercial és un fet positiu.

Les Cancalleries estrangeres suposen a Es-

panya una política mediterrània. però per dissort nostra tenim els fets, que ens diuen que realment aquesta política no existeix. I s'ha de crear forçosament, perquè sense política d'expansió no es concep en el món modern la vida d'un poble, entenent per política d'expansió no solament la conquesta material de territoris, sinó la conquesta comercial, de places, de mercats, de clientele, d'explotacions, de línies fèrries, de mines, de línies de navegació, i fins la conquesta moral de les intel·ligències pel mitjà d'una literatura, o de les manifestacions d'art.

Quan els organismes de l'Estat organitzat no compleixen aquests deures fonamentals per a la vida del conglomerat social que regeixen, deuen venir altres organismes vius a substituir llur inacció. Catalunya té el deure avui, com a poble organitzat que ha arribat ja a la plenitud de ses manifestacions civils, de marcar a l'Estat l'orientació de la política exterior que li correspon en el concert internacional, però correlativament deu també fer efectiva aquesta política, *organitzant-se*, posant a contribució de l'organització els homes coneixedors dels problemes expansius, els que viuen en el món de les finances, els que són nervi del comerç d'exportació, els que poden col·laborar a l'obra de la restauració d'una marina essencialment catalana, els que tenen els mitjans de produir d'acord amb els gustos i exigències dels mercats, etc., etc.

L'indiferentisme dels orgues oficials de l'Estat pels grans problemes de l'expansió econòmica espanyola, produeix com a efecte principal la consideració d'ésser Espanya un

poble indiferent per la acció externa. Mes pensem els catalans que d'aquest general juí tan poc falaguer no ens en lliurem nosaltres. Fora fronteres no distingeixen entre Espanya i Catalunya, i ignoren evidentment si els directors de la política exterior d'Espanya són o no catalans.

En canvi el perjudici pregon, fondíssim, de nostra inactuació internacional, la toquem evidentment nosaltres. La comoditat de comptar amb el mercat espanyol mercès a l'aranzel protector, ens ha llevat impetuositat i el braó necessari per a sortir a disputar als altres la conquesta dels mercats estrangers. Així és com fatalment se'ns retreu la *munificència* de l'aranzel protector, sense el qual hi ha qui creu que no podria subsistir la indústria de Catalunya. I ja deuria ésser hora de veure com la joventut ardida de Catalunya, la que treballa, la que s'ha enriquit amb la guerra, la que crida «Visca Catalunya», organitzada en altra expedició de Catalans a Orient, deixés la placidesa de les butaques xifrades de reials corones de nostres cercles aristocràtics, per anar pel món a conquerir pel seu país un lloc en els mercats internacionals. Que per altra cosa no lluiten els que han procedit al repartiment de les terres turques de l'Asia Mediterrània.

No n'hi ha prou de dir que es té gran estimaació a Catalunya, si aquest afecte no passa de flor de llavi i no es treballa perquè en l'esdevenidor aquesta Catalunya sigui per la història considerada com un dau, com una fita del gran joc que menen els pobles en els actuals moments de la vida internacional. Esdeveniments com els ocorreguts quan el viatge d'En Joffre, com els recents de la vinguda de don Alfons XIII, poca importància tenen des del punt de vista de la transcendència històrica. Les gestes dels pobles, veritablement històriques, són les que tenen concreció externa fora de les fronteres, col·laborant a l'acció ascensional de la humanitat amb els altres grups humans, lluitant contra d'ells, per la conquesta del primer lloc en el concert polític o mercantil.

Catalunya porta el pecat de concentració excessiva, després de la guerra, molt més greu en quan ha estat un dels nuclis humans més afavorits econòmicament per la política de neutralitat guardada per Espanya. No ha volgut escoltar els homes que li marcaven un designi fora fronteres. Ha volgut presentar-se políticament unida en el comú ideal de la reivindicació autonòmica; però aquesta idea d'enfortiment intern per a lluitar davant de la cohesió dels partits oligarques que usufructuen el poder de l'Estat, ha estat en detriment de la idea expansiva. I sense

l'ideal d'expansió, d'hegemonia de la Espanya per l'imperi del pensament expansiu català, el nostre esforç polític de vint anys resultarà a la llarga sense relleu històric.

I com més temps passi, més difícil serà rectificar els errors i els abandonaments de la política del Ministeri espanyol d'Afers estrangers, més difícil assolir per a Catalunya el control de l'orientació expansiva econòmica de l'Espanya, i (ço que és més sensible des del punt de vista positiu) trobar un lloc en la taula rodona dels apetits internacionals.

El moment propici era el de la post-guerra. Quan l'economia catalana havia adquirit el relleu i la potència de l'enorme riquesa entrada en el país, i no havia començat la bogeria de la compra de divises estrangeres, les forces econòmiques catalanes podien impunement haver-se mobilitzat en tal forma que en el moment de l'armistici la invasió dels mercats per part dels catalans hagués estat una cosa sorprenent i eficaç.

Se'm preguntarà:—Que hem de fer, doncs?— Jo crec que hem de fer lo que han fet més tard els altres coterranis del nostre Mar comú. Actuar mercantilment, amb tota la intensitat deguda, si volem fer de la Catalunya i de l'Espanya un conglomerat de pobles respectats per les nacions, i admirats un dia per la història. Avui ja no podem ésser originals. hem d'acontentar-nos amb el paper d'imitadors.

Què han fet els altres?—Jo no puc parlar amb coneixement de causa sinó d'Itàlia. Sé com és intensa l'actuació dels nuclis comercials francesos per a la conquesta dels mercats de Llevant i dels Balcans. Amb tot desconec l'organització de tal actuació. Emprò d'Itàlia, país que ha perdut en la guerra mig milió d'homes i quantiosos cabals, país que semblaria natural que guardés un recolliment extremós per la reconstitució de ses forces, que ve desenrotllant un pla vastíssim que és l'admiració de tothom, sí que puc parlar-ne amb admiració.

A Grècia ha constituït la *Unió Italo-grega* per el desenrotllament les relacions mercantils. A Salònica ha establert una Sucursal de la «Societat internacional de Productors i de Comerciants», de Roma.

A Polònia, actúa la «Societat pel Comerç Italo-Polac», creada a Milà, exclusivament per a servir els interessos italians.

A la Rússia meridional actúa la «Cambra italo-russa», constituïda a Milà, per a reempendre les relacions comercials amb la Rússia. A Roma s'ha constituït, sota la protecció del Banc de Roma, el «Sindicat industrial i comercial italo-rus», participant hi, demés la «Russisch-Assiatische Bank» i el «Sindicat colonial italià».

Per altra banda la «Banca Italiana di Sconto» constitueix a Roma una filial: la «Banca Transcaucàsica», que ha obert sucursals a Tiflis, Bacú, Grosny, etc., per arribar a dominar els extensos mercats d'aquells països i els rics ports petrolífers.

A la Theco-eslovàquia hi envià Italia, en la primavera del 1919, una comissió comercial sota els auspicis de l'«Institut pels canvis internacionals entre Itàlia i països txecoslovacs», i es fundà a Roma una societat anònima a tal objecte.

A Turquia, el Banc de Roma hi fundà una gran Sucursal per a donar facilitats de comerciar amb els grans ports turcs i creà demés, agències a Síria. A Milà es fundà el «Consorci pel Comerç de l'Orient», amb capital de 5 milions, per acaparar el corrent comercial de la Síria, Asia Menor, Arxipèlag, Constantinoble i Mar Negre.

Mentrestant el Ministeri de la Indústria i del Comerç dona les majors concessions i facilitats al comerç d'exportació cap a Síria i Palestina, i, d'acord amb el de Transports estableix serveis trisetmanals per a comunicar-se ràpidament amb Alexandria, Kaiffa, Jaffa, Beyrouth i els ports escalers de Llevant, produint tota aquesta febre una nerviositat terrible en els centres comercials francesos, palesament demostrada en orgues de publicitat com és la *Revue Commerciale du Levant*.

A tot això afegeixi's l'enorme activitat de construcció naval que domina avui a Itàlia, no gaire lluny d'haver reemplaçat ja les 677.000 tones que ha perdut durant la guerra. La Societat «Ansaldo» a Sestri Ponente, Cornigliano i Spezia, la «Libera Triestina» a Trieste, la «Ligure di armamento», a Palerm, i tantes d'altres, treballen amb febrosenca activitat en la restauració de la poderosa arma de dominació mundial com és el vaixell mercant.

Finalment, l'acció oficial col·labora en iniciatives com la de la Fira Ambulant marítima, organitzada per aquests mesos d'agost i setembre pels principals ports del Mediterrani, entre ells el nostre, facilitant el rei d'Itàlia el seu grandios yacht *Tinacrio*, per al major lluïment de la propaganda comercial italiana.

Jo assenyalo als nostres homes polítics la necessitat que la nova Catalunya, la que treballa, representi l'Espanya en el concert mediterrani. Ja que no ho pot fer aportant-hi la força material, ha d'intentar-ho amb l'esforç econòmic, constant, mesurat i ple del seny que distingeix la nostra raça. Jo assenyalo la necessitat de que les nostres Corporacions Econòmiques i la nostra Banca siguin les promovedores de l'acció expansiva catalana en els països mediterranis, ja que una actuació sem-

blant no pot abandonar-se a la bona voluntat dels particulars.

La fundació de Museus Comercials, de mostres i d'agències mercantils, l'establiment de línies de navegació amb sortides setmanals fixes, la instal·lació de Sucursals dels nostres primers Bancs, la tramesa d'agents comercials experts coneixedors de les llengües orientals, constitueixen les activitats catalanes immediates i de més relleu per a una actuació intensa de la Catalunya en el nostre gran Mar, en les espones del qual, si no hi ha ja terres per a repartir, hi ha compactes grups humans amb els quals comerciar.

Devem pensar-hi, en l'obra de patriotisme que s'hauria pogut acomplir en benefici de Catalunya, si els cabals guanyats amb la guerra s'haguessin esmerçat en grans empreses navileres i comercials, en lloc d'esmerçar-los en la compra de marcs, francs i lires. La febre de l'enriquiment privat, l'egoisme individualista, el *je m'en fichisme* del bé de la col·lectivitat, són vicis innats en el nostre poble dels quals deu guarir radicalment si vol la desitjada transformació col·lectiva en una unànime aspiració patriòtica. Quan l'esforç no acompanya la intenció, aquesta no té cap valor, ni tan solament en el món de les idees, perquè les idees tenen valor així que és tradueixen en realitats pràctiques.

Hi ha qui, de ben amunt, pot amb autoritat assenyalar a les noves generacions catalanes el deure que tenen amb la història? Jo crec que sí. Que hi ha qui deu cridar l'atenció d'aquestes generacions, fent-los veure que, mentre els uns pensen jugar a fer Societat de Nacions, altres, més pràctics, poden treure grans profits i dominar mercantilment en la lluita.

Ruskin ha dit: «Podeu tenir grans beneficis, grans mercats, salaris elevats, tots els senyals de la prosperitat nacional, i, amb tot i això, sou pobres. La vostra riquesa és podrida, vostre or i vostre argent són rosegats pel rovell, i aquest rovell servirà de testimoni contra tots. La veritable prosperitat d'una nació es mesura comparant-la amb la humanitat i no amb sa riquesa. Solament avança en la vida aquell el cor del qual es torna més dolç, la sang més ardent, el cervell més viu: aquell l'esperit del qual entra en la pau vivent.»

I és que la fortuna d'un poble, com la fortuna de l'individu, no és mai un fi, sinó un mitjà. La fortuna no engendra l'esforç. D'aquí que la fortuna deu posar-se a disposició de l'esforç.

Solament aconsegueixen els destins dels pobles els homes esforçats que tenen el coratge de mirar endavant, amb la consciència que

resta encara molt a fer, que el seu poble no ha acomplert encara el deure que justifica la seva existència en aquest món. El poble que es redossa en la lamentació, que veu amb indiferència passar pel món la cavalcada dels pobles lluitadors, és un poble vell en el qual l'egoisme i la rutina han fet presa.

La restauració de les forces morals d'un poble ha de venir de la joventut, que és l'es-

perança i l'optimisme. La joventut nostra ha d'ésser *jove*, creient, fervorosa en el rejuveniment de la humanitat eterna, o sia en la renovació promesa al qui lluita i treballa i jamai se considera vençut. Si oblidem això serem fatalment dominats i fatalment intervinguts.

R. GAY DE MONTELLÀ

A l'entorn del principi de l'Entropia

(Continuació)

II

Acomplida ja la revisió dels principis de la *Termodinàmica* que ens proposàvem, entrarem a parlar dels estudis de Selme.

La seva obra «Principe de Carnot contre Formule empirique de Clausius» te per fi, com ens anuncia l'autor en el pròleg, mostrar que: a) «La fórmula empírica de Clausius traduïda per la famosa desigualtat d'on ha sortit la falsa noció de l'increment d'Entropia no és més que una apariència, tot lo més una recepta per a pràctics, que ens sembla il·lògic plaçar entre els principis sobre els quals s'apoiem les ciències exactes.

b) La calor no és pas una energia inferior a les altres; el coeficient de transformació en energia qualsevulla, d'una altra energia, sigui la que sigui, és sempre inferior a la unitat. No hi ha cap casta d'energies nobles oposada com per dret de naixença a la calor que seria energia de rebuig.

Tota energia es degrada i tota energia té la seva noblesa.»

Conscient de la importància de les seves afirmacions, Selme es creu obligat a haver de fer vot d'humilitat abans d'empendre l'exposició de les seves teories. Per això llegim en acabar el pròleg: «Implica certament molta temeritat, per part d'un pràctic com jo, haver gosat empendre qüestions que per a ésser tractades convenientment demanen una experiència i un saber fer que em fan bona falta. No gens menys el nostre punt d'obir sembla esvaïr tants malentesos que tinc l'esperança de no haver completament caigut en el solcisme científic.»

Per a una més fàcil i breu exposició de les teories de Selme, preferim abandonar la seva obra cabdal i així seguirem la correcta exposició que L. Rougier fa en un article de la «Revue de Metaphysique et de Morale».

Recordàvem suara—en parlar de la definició energètica de l'Entropia,—que des de Rankine i Maxwell s'admetia l'energia com a producte d'una variable d'intensitat i d'una variable d'extensió. D'aquestes dues variables, el factor *intensitat* és el que determina aquelles *caigudes* que deïem acompanyaven a tots els fenòmens. Així, pot enunciar-se aquest principi: «Perquè en un medi donat pugui produir-se un fenomen és necessari que existeixi una diferència d'intensitat no compensada.»

Les variables d'estat són quantitats additives que es conserven. (Si un èmbol es mou dins d'un cilindre, el volum d'aire que augmenta en una banda disminueix en l'altra. No es pot crear o destruir una carga elèctrica positiva sense crear o destruir una carga negativa igual—principi de Lippmann.) Això s'admet, fa notar Selme, per a totes les extensitats menys per a l'Entropia; aquesta—postulen els físics—es conserva en les transformacions reversibles i augmenta vers un màxim en les irreversibles (Clausius).

En general poden evaluar-se les energies de dues maneres: a) partint de la seva definició energètica—en Mecànica p. e., pot evaluar-se energèticament la longitud, la superfície o el volum, com a cocient del treball per la força.— b) directament. L'Entropia no pot evaluar-se directament: cal cercar-la mesurant la quantitat de calor amb el calorímetre i la temperatura amb el termòmetre.

Aquest fet ens fa entreobrir la possibilitat de que la incapacitat que tenim per a mesurar

directament l'Entropia no sigui una raó que ens porti a afirmar l'increment entròpic en lloc de dir simplement de l'Entropia, que és—com les demés variables d'extensió—una quantitat additiva que es conserva.

Per això emprèn Selme un estudi acurat del principi de Clausius.

Diu Clausius: «L'establir-se una igualació de temperatura de dos cossos per conducció va acompanyat d'un increment d'Entropia.»

En favor d'aquesta afirmació Ostwald dóna un raonament que Rougier—compartidor del pensament de Selme—repeteix aplicant-lo a una altra forma d'energia—l'energia mecànica potencial de dues masses d'aigua a diverses alçàries—i prova com el raonament ostwaldià ens porta a demostrar que en haver-se operat l'anivellació el volum total del líquid ha sofert un increment. I afegeix encara: «S'arribarà al mateix resultat amb no importa quina forma d'energia, en el cas de les transformacions irreversibles, cada vegada que, raonant a la manera de Clausius, s'evalui l'extensió de l'energia partint de la seva definició energètica.»

Llavors? No és lícit suposar que, si en aquest cas en que el raonament energètic permet una constatació directa independent d'ell *falla*, falla també en el cas de l'entropia en que la constatació independent no pot ésser feta?

«Si despreciem aquest resultat per absurde en el cas de dos nivells d'aigua que s'igualin, és perquè sabem mesurar directament, a part de la seva definició energètica, el volum inicial i final de l'aigua pres successivament a diverses alçàries.»

Fèlix Michaud, en un article publicat en abril de 1919 en la «*Revue de Metaphysique et de Morale*» tracta novament—ja abans d'aquest temps havia publicat treballs en el mateix sentit—de separar «el que hi ha de veritable i el que deu rebutjar-se en les idees de Selme i dels que amb ell han postulat que l'increment de l'Entropia és una pura apariència, i que hi ha una analogia completa entre les diverses energies».

L'estudiós a qui interessi profunditzar en aquestes qüestions trobarà en ell coses ben interessants de llegir. No m'he proposat, en redactar aquestes notes, discutir metòdicament les paraules de Selme. Per això no recenciono els aclaradors estudis de Michaud i me limito—defugint la crítica ordenada que em portaria a donar a aquestes ratlles una extensió molt per enllà dels límits que en començar els hi assignava—a fer dels treballs de Selme

uns breus comentaris a l'atzar. (Tot oferint los-hi, però, un respectuós homenatge.)

En la seva obra—apareguda durant la guerra—dirigida principalment contra la desigualtat de Clausius, s'hi veu més a l'enemic qui combat l'enemic que no al savi qui combat al savi. Plenes de passió, les seves paraules, mancades de la serenitat ordenadora, ens porten a dubtar de la seva valor com a categoria. Si bé en el terreny d'una tirànica legalitat cal reconèixer la veritat dels seus raonaments, la força irrecusable dels fets ens porta a un resultat contrari.

Si tenim dintre d'un vas superposades un gran nombre de boles blanques i negres i movem aquest vas, veurem com, a cada vegada de percutir-lo, la disposició de les boles tendeix a donar als ulls l'impressió de gris. Per què? Perquè—direm usant la terminologia d'aquella meravellosa lògica de l'incert, que és el càlcul de probabilitats—té més probabilitat d'existència l'estat gris que cap altre, perquè: «En tota transformació natural els cossos que prenen part en ella són conduïts des d'un estat que té una certa probabilitat d'existència a un altre estat qual probabilitat és major.» I dient això enunciam el principi de l'Entropia.

Per altra part, el raonament de Selme, que és base de la seva tesi, ens mostra que una *inconseqüència metodològica i deductiva és establerta pels físics en parlar d'Entropia respecte a les altres variables d'extensió que integren les energies diferents de la tèrmica; car, usen de mètodes diferents en el seu estudi, i postulen asercions diferents també: mentre d'una banda diuen que les variables d'extensió són quantitats additives que es conserven, de l'Entropia diuen que augmenta.* Aquesta diferència de mètode d'estudi li sembla a Selme d'una profunda il·legalitat. Llavors, doncs, podríem de moment dir que la valor més important del seu raonament deuria únicament apreciar-se dins d'una absoluta exigència de racionalitat. Però, hi ha més encara. Nosaltres diríem que aquella diferència que fan els físics és perfectament lícita, i recordaríem tot seguit unes paraules que Eugeni d'Ors deia en parlar de les *Conseqüències de l'idealisme objectiu*: «El món, sense ésser absurde i incoherent, no és tampoc ordenat com un silogisme. No segueix un fil de raciocini, però és un pensament. En altres termes, si el pensament és creació continuada, el món és també creació continuada; i dir que és intel·ligent no significa altra cosa, segons ironia, que en ell s'alia l'ordre amb la contingència.»

Si, doncs, les lleis de la Natura són susceptibles de contingència, afegirem—cosa que cap

lleis matemàtiques podria suportar, —serà perfectament lícit que els mètodes per a l'estudi de la Natura tinguin també contingències. És un fet evident el que els mètodes que empleem per a estudiar, per exemple, la Cinemàtica, fracassen en estudiar la Mecànica Aplicada, —la Mecànica en que els punts geomètrics s'han substituït per punts materials i els sistemes de punts per cossos deformables.

Quan en un fenomen intervé la noció de massa, la construcció purament racional del seu desenrotllament no subsisteix necessàriament.

.....«El món exterior no és pas ordenat com un silogisme»... dèiem suara.

En algun moment—vet aquí Descartes—tot s'ha fiat a l'intel·lecte i res a l'observació. Per això Descartes, en estudiar les lleis del xoc, va arribar a unes conclusions que no s'adeien amb la realitat.

Però Descartes va arribar als seus resultats perquè volia fonamentar la seva concepció de la natura sense esguardar-la.

Aquest no és el criteri del nostre temps. «Intentar prescindir de la Natura—s'ha dit—és pecat d'Ascetisme i cometria aquest pecat aquell intel·lectualista que defugís les dificultats creades pel segon principi de la Termodinàmica.»

SALOMÓ CAMPALANS

La Ilíada

A LES TERRES LLATINES (1)

La glossa precedent ens ofereix una suggestiva avinentesa per a fer un enfilall de consideracions quant a la restauració de les lletres a la nostra terra. Idea excel·lent, i ben meritòria, és la de moure els intel·lectuals i els artistes vers els models de la Grècia, segons l'assenyat consell d'Horaci,

Vos exemplaria graeca
Nocturna versate manu, versate diurna.

però la realització d'aquest ideal exigeix quelques distincions de força transcendència. Tornar al fons de la filosofia hel·lènica, fos ella excel·lent, és una error grandíssima i una retrocessió gairebé còmica: car el cristianisme, bo i refinant i assimilant-se tot el que n'era acceptable, centrà els seus sublims desplaçaments i situà les idees mestres d'ella d'una manera definitiva: pouar sense reserves en el fons dels ideals artístics hel·lènics és aiximateix una equivocació estranya. El sol de Megara va occir a Virgili; l'ànima llatina no ha tingut mai prou receptivitat ni paral·lela força de reacció per a la volada alta i lleugera, i la simplicitat pleníssima, i la finor i precisió de les contrades de l'Hel·lada. Grècia és a les terres llatines el que aquestes als pobles germànics. Fitar atentament l'ideal

hel·lènica és, cert, necessari, però girant-se alhora i amb veritable amor vers les lleis eternes i insubstituïbles que presidiren les verificacions d'aquell en l'ànima romana, ja directament, ja al través dels grans mestres del Laci, com ara Virgili, que, per dissort, exigeix a les nostres terres una vindicació ben ampla i aciençada. Manllevar respectuosament a l'*Eneida* és obra de bon seny, i reviscolar la tradició que ens feu grans i forts, i palesar alhora el fet transcendental que havem tornat a la plena consciència i visió de nosaltres mateixos.

Seguint aquesta trajectòria, i en harmonia amb l'anàlisi que havem fet d'Homer, contemplarem ara les cristallitzacions més cabdals del pensament homèric a les antigues terres romanes, escometent una crítica interna de quelques de les més remarcables traduccions de la *Ilíada*, però prescindint de les parafràstiques, malgrat l'indiscutible èxit que algunes d'elles assoliren, com ara *L'Iliade d'Homère* de Mr. du Souhait (París, 1634), que a l'esfera filològica és una magna calamitat literària. Escoltem-lo una mica:

«A ce coup, Deesse, aydez moi a représenter le corroux obstiné d'Achille quelles disgraces en receurent les Grecs et combien il mourut de Princes, de Seigneurs, de Gensdarmes, Grecs et Troyens avant leur temps, les quels n'eurent autre sepulture que les stomachs des chiens et des oyseaux. I n'est ja besoin de s'enquerir lequel des Dieux fut autheur de cest esclandre...»!

Començant per les llatines, cal confessar que elles, en general, s'han adaptat a l'ossada

(1) A prec de venerables amics publiquem aquest altre fragment—l'últim capítol—del nostre llibre *Estudis sobre la Ilíada*, el qual és continuació de la *Glossa a la introducció de la Ilíada* que aparegué a *La Veu de Catalunya* el dia 22 de juliol (edició de la nit).

de l'original força més que no pas les versificades d'altres llengües. Aquest fet, constatat ja en el prefaci dels *Ομήρου ποιήματα* de la Casa Firmin Didot (ed. de 1881) on hom llegeix que *interpretationes latinae, bono ut nobis videtur consilio, in hoc antiquissimo poeta, verbum verbo reddunt*, no és pas, segons que ens apar, brollat d'una plena intel·ligència del text homèric, en el sentit que havem exposat, sinó a la major facilitat mecànica d'adaptació de la llengua llatina per l'ús de l'hiperbaton i principalment pel més planer lligat de paraules quant a la concordància en els gèneres. Així la que acabem d'esmentar diu:

Iram, cane, Dea, Pelidae Achillis
Perniciosam, quae plurimos Achivis dolores fecit
multasque fortes animas orco demissit
Heroum-ipsos, autem, praedam diripiendam fecit canibus
Alitibusque omnibus, (Iovis perficiebatur consilium)
Ex quo primum discederunt litigantes
Atridesque, rex virorum, et divinus Achilles.

Serva, en general, aquesta versió—la millor que coneixem entre les llatines modernes de més èxit,—l'ordre entès per Homer a les idees, fins el punt que podríem afirmar d'ella el que s'ha dit de la cèlebre de Voss, que apar més obra de geòmetra que no pas de poeta: però li manca la plena i fina i lleugera alenada que hom veu a l'original: és obra de simple i rudimentari gramàtic i de mecànic transportador. La ira, demés, resta eixuta, sense l'atlètica canviant o modalitat de la *persistència* i les aus *carnívores*, desproveïdes d'aquest últim afegit, romanen en una abstracció impròpia (*ales; au, ocell* simplement) que els hi lleva una part de la crueltat del quadre homèric. Es la *Iliada*, en plec, exacta, però espiritualment enaigada, malgrat els seus lloables abillaments ciceronians (*plurimos dolores fecit*) i l'escrupolositat de material esguard i l'endevinació del moment just de qualques idees de l'original harmònicament enllaçat amb les exigències del vers llatí (*plurimos, Aquivis, dolores fecit*).

Ben oposada a la que acabem d'estudiar, la traducció en versos llatins de Francesc X. Alegre de Veracruz (Roma, 1788) és un veritable vessament d'antipàtiques confluències ideològiques, del tot forasters a l'hellenisme, i obra de molta ufana i gran orgull. a despit de la humil declaració que fa el traductor en el pròleg, on assabenta al lector que transportarà la mens, no les paraules del poeta (*mentem, non verba, latinis versibus conati*) i tindrà com a norma a Virgili, al qual nomena *òptim i pulquèrrim* traductor d'Homer, per tal—diu—com va ell trasplantar del poeta molts de textos gairebé literalment, moltíssims amb lleus variants i n'imità innombrables.

Alegre era més decidit a transportar-se a ell mateix que no pas al poema, al qual fa esclau del seu indiscutible domeny a l'esfera de les lletres llatines. No manca, ben cert, en aquesta versió, sonoritat ni pompa: més aviat és tota ella una imponent munió de torrelles castellanques, buides i brunes de dins, i farcides de feros per fora: no té ni internament ni externa la minsa i diàfana marxa de les més vistables flexions de l'original, que enrama i desfigura de vegetació americana. És una perifèrica lluernia. Escoltem-lo:

Iram, Diva, trucem Pelidae concine Achillei
Quae mala tot miseris, infandaque funera Graiis
Adtulit, ingenteisque animas tot tradidit Orco
Mortaleisque virum exuvias, artusque cruentos
Alitibusque (nefas) praedam, canibusque reliquit
Consilium Iovis interea, atque arcana voluntas
Perficiebatur, donec discordia demens
Atridem inter, saevumque arderet Achillem.

Per tal de fer la seva i gallejar, tot ho enrevessa i trastorna, oferint-nos un Homer disfregat de Quixot. Què tenen que veure aquí els mots escaducers *miseris, infandaque funera, arctusque cruentos, nefas, l'arcana voluntat de Zeus i la demens discòrdia d'Aquiles i d'Agamemnon?* I la doble impropietat de *trucem* mal posat al primer vers i amb el seu propi significat de *terrible, crudel*, sense correspondre al concepte de *funest* que Homer va proposar-se? I aquest enfarfegament exuberant de paraules i d'idees forasteres, que ofereix dolorosament entortolligats els conceptes de l'original, què té que veure amb la candor i simplicitat del text grec?

No tant presumptuosa i més senzilla i assenyada és la versió en vers llatí que publicà Elias Eobano Hesso a Basilea (Robert Winter, 1540) reimpressa a la mateixa ciutat al cap de nou anys. En sa dedicatoria a Gaspar Scheti Corvino, el traductor ens fa avinent que la seva obra és la primera versió llatina de *tot* el poema.

Quamvis et legerent summum, Romana, poetam,
Ingenia, et tantas assequerentur opes,
Nemo, tamen, Latiae, conatus tradere linguae:
Nam quid pauca morer, quae tanquam vana iacebant,
Fragmina, vix aliquo lu ine digna legi?

Abans d'ell, Nicolau Valle havia ja traduït en vers llatí els cants III, IV, V, XIII, XVIII, el començament del XIX i els XX, XXII i XXIV, que fou acabat d'imprimir en primer de febrer de 1475 a despeses de Leli Valle, pare del traductor; i Llorenç Valle s'havia limitat a traduir tot el poema en prosa, publicada abans que la primera edició del text grec (Florència, per Demetri Chalcondylas, d'Atenes, 1488) sota el títol *Homeri poetarum supremi Ilias per Laurentium Vallem in latinum sermonem traducta feliciter incipit*.

Brixie VIII Kal. decemb., M.CCCCLVII.

Heu's aquí els versos corresponents als set que havem traduït i estudiem:

Dic mihi magnanimi Pelidae Musa furorem
Qui multas miseris clades invexit Achivis
Heroumque, avido multorum tradidit Orco
Illustreis animas, canibusque rapacibus escam
Corpora et aeriis avibus, dispersa per altos
Littoris Iliaci campos. Iovis alma voluntas
Ista fuit: postquam Graium rex magnus Atrides
Et Thetide aequorea generatus divus Achilles
Conservere truces animis discordibus iras.
Quis deus hos inter rixam commovit acerbam?

Com pot deduir fàcilment el lector, aquesta traducció és més aviat parafràstica que no pas lliure, car ella, no tan sols no s'adapta estrictament a l'original sinó que hi afegeix

força conceptes explanatius (*magnanimi—miseris—avidó—dispersa.—Et Thetide aequorea generatus—alma*, etc.), repeteix conceptes que l'original porta només que una vegada (*Heroumque... Illustreis*); trastorna l'ordre que havem explicat, exigeix per la més pura psicologia hel·lènica (*furore* al final del primer vers—*truces iras* al nové vers), i concreta insuficientment caires tan fonamentals i delicats (*postquam Graium*) com la fixació artística del moment precís en que Agamemnon i Aquiles es descompartiren renyits.

PERE M. BORDOY-TORRENTS.

(Continuarà)

Poesia catalana

ESPERANÇA, ESPERANÇA...

Esperança, esperança,
nom que lluu, nom que dansa,
assutzena devora la mar,
tió roig de ma llar,
nom que no cansa.
Esperança, esperança,
amb l'absència ets recança,
com el velam gonflat
que s'endúu el grop irat
quan s'atansa.
Anima dintre els ulls,
foc dansant entre els rulls,
tigresa mansa.
Núvol fet carnal vent,
dona pura i serpent,
en estreta fermança.

Que sempre tingui amb mi
el teu pa i el teu vi,
Esperança, esperança.

JOSEP A. VANDELLÓS

Poetes flamencs

La jove Flandes literària.—Com a poeta crepuscular, Flandes compta amb Karel van de Woestijne, capítol d'un cenacle amb tendències fi de segle, qui edita la revista «Het Roode zeil» (La Vela roja). Un dandisme envellit i mancat d'originalitat n'ha omplert

l'estètica i el culte del jo, el sensitivisme refinat en constitueix l'alfa i l'omega. Un quietisme asocial resum la seva actitud espiritual. L'art per l'art és un precepte que sempre hi regeix, i enc que els col·laboradors s'aventurin, guiats per amanerament i esperit snob,

en les regions expressionistes, no en tenen ni l'instint creador ni la recerca meditativa de l'explorador teòric. L'admissió dels principis renovadors es tradueix aquí per un dilettantisme infecte en lloc de resultar d'un imperatiu vital. André de Ridder prova de desarrelar-se del terreny impressionista, però risca un salt mortal en el no-res. Ens apar, en els seus assaigs crítics el més contaminat, per la tara susdita. Una brusca orientació en sentit «modern» (aquest mot dissona) d'aquests literats que reneguen tota missió social, estancant-ho tot en llur egocentrisme, no pot exercir sinó una influència nefasta sobre llur valor intrínseca. Des d'un punt de vista expressionista llur obra és destinada a no omplir d'avui endavant més que una funció històrica, ço que no exclogué gaire sa valor en el període que la vegé produir-se. En quant a l'activitat renovadora que voldrien empeltar a la seva estètica, al risc de combinar les incompatibilitats, *to be or not to be...*

La consciència que l'art no és un article de luxe ni un passatemp, sinó un element primordial en la vitalitat del poble, anima els col·laboradors de «Ruimte». L'aspiració a una era nova de bondat, figura entre llurs anhels. Han eixamplat l'art d'un subjectivisme res-

tringit a la comunitat entera. Tota poesia ha d'evocar la Terra promesa; per la seva essència és doncs, a despit del sentit denigrant d'aquests epítets, política i utilitària. El culte d'una beutat immanent és un joc d'esperit eixorc.

Tot aestètica ha d'inspirar-se en una veritat ètica i clamar l'adveniment de l'home primitiu, senzill, religiós, penetrat d'una ubiqüitat còsmica en una realitat que és l'exteriorització del seu fervor humanitari.

Un neo-nupticisme s'elabora. I dues actituds s'en desprenen: una religiositat passiva que s'amaga al darrera del món fenomenal, per emigrar a les zones metafísiques; una religiositat activa que sembla la paraula evangèlica i prepara la concreció del Reialme de Déu a la terra, el paradís dimensional. «Ruimte» compta els seus adeptes en aquest sentit. Als contemplatius que s'extasien en un miratge paradisiac cal recorda'ls-hi que una bombolla de savó no es palpa gaire i que l'únic camí a seguir és el de l'activisme espiritual, és a dir, la realització del món abstracte en la fenomenalitat sensible, per l'acció.

Això constitueix essencialment la missió de la jove poesia flamenca.—*Victor J. Brunclair*.

CANÇÓ PER A MI MATEIX

Senyor, la meva barca és a la mar.

Jo no et demano pas la calma de les ones:
aquell qui es plany no porta acàs
un escut que es clou damunt son front?

La meva barca no s'aturarà a la riba
per escoltar el murmur de les aigües,
ni sota la pluja morosa, ni sota la pau solar.
La meva barca enfilará el mar tempestuós.

Jo refio en la barca, mes són tan altes les ones
al davant, al darrera!
Quan el mar sigui de nou apagat i tranquil,
la desferra de la meva barca no tornarà cap a la riba?
He d'enfilat el mar amb la meva barca:
ningú no sap si trobaré el ric port o les estrelles.
Però les ones canten: Vina amb nosaltres! Vina amb nosaltres!
Es la veu de Loreley?

Sóc un infant tossut qui desconeix l'abís
que separa la mort de la vida.
Pot anar-se'n a fons, Senyor, la meva barca,
ella que només duu la lleugeresa de la meva ànima blava?

I si la meva barca se'n va a fons, Senyor,
puc encara pecar?
No... no... Totes les veus em canten: Vina al mar,
amb les ones del Crist, amb les de Loreley.

Paul van Ostayen

ESTAR A CASA

Som a casa nostra. La porta s'ha clos.
No tanquis la finestra, encén el llum.
No tanquis la finestra: que al jardí
la nit s'hi és estesa com a aquí:
el mateix aire de la cambra en el jardí.

La finestra oberta deixa passar crits
que no són estranys dintre casa nostra:
riures escampats, mots, i remoreig
amb el darrer joc del jorn, que moria
encara abans que arribéssim a casa.

Car tothom se'n va a casa
com les remors al silenci,
com els mots al pensament,
com el dia a la nit.

Estar a casa, dona meva, estar a casa,
és empassar-se en una pau profunda
delícia i certitud,
tornar a la raó,
mossada de pa,
fruites a la falda,
resignar-se i tenir confiança en el que caldrà demà.

Estar a casa és adormir, com petits trinxeraires,
tota pena i preocupació.

Estar a casa és alliberar l'ànima del cos,
multiplicar-la en tot:
la llum de la llàntia, el tictac del rellotge,
els llibres de la taula,
les estampes del mur
i no menys en les flors que esquitxen
el tapís blau del firmament.

Estar a casa és estar per tot:
entrar en l'esplèndid domini de la nit,
tant allà com aquí,
lla on hi ha el jardí,
lla on hi ha les cases;
aquí, en aquest setí, sota el dolç xiulet
del gas que il·lumina en rodona.

Estar a casa, és estar més íntimament en si.
Estar a casa és sentir-se profundament,
deliciosament sol,
enc que se siguin dos,
enc que s'estigui amb tot el món.

W. de Man

POEMES

I

Mira la multitud!
com trenca, culpable,
el vas de misericòrdia
i vessa
les substàncies precioses per terra!

Mira els isolats!
com porten al seu davant
el càntir febril
ple dels talents vitals
davant ells, amb les mans blanques d'adoració
a la Casa de l'Oferiment
per celebrar amb la pura joia
l'entrada del més Sant dels Sants!
Totjorn,
pel camí solitari
el bon Samarità camina
i embauma les llagues dels retuts del camí
i dóna el seu abeuratge
a l'assedegat que la febre rosega.
A l'entrada,
la mesura plena li és mesurada,
que els seus vasos d'ofrena vessen
i els perfums s'escolen per la pedra d'altar.

II

Quan els feixucs esquadrons
desfilen sobre ma testa
llur revolta s'agita,
dins la nit espectant,
amb els draps desplecats.
La meva santa mare
omple la llàntia d'oli
fresc i abundós.

Quan el meu somni es poetitza
a l'aurora,
darrera pedra en una nau
d'arcades que canten,
el frisar de ma terra és solemniat.
La meva santa mare
plega les meves mans
i m'ensenya encara
la preguera d'infant.

Quan jo sóc cridat
a la peregrinació,
quan l'afiliador passa de porta en porta
i mans estranyes
em posen el pa al sarró,
o, ma santa mare,
mentre ton cor és ja entre les fileres
deixa'l bategar dolçament
amb el meu.

Quan jo munti la guàrdia
damunt les barricades escalfades,
negres les banderes roges en la nit,
en els meus ulls
la roja resplendor de les runes en foc,
o, ma santa mare,
dóna el teu rostre a l'home
que apunta
el meu esguard.

III

Les velles túniques
són refusades.
Les fresques banderoles
s'estiren
al matí.
Els arcàngels
proclamen
el nou jorn.

Aquell qui esmolà sa llança
a la palma de sa mà,
camina devés l'enemic
i ofereix la boca a la besada!
Aquell qui anà devés els oprimits
i portava un cor atendrit,
els incita a la revolta
i crema la marca dels elegits
damunt el front
dels infants eixits de l'obscuritat.

Les banderoles
s'estiren al matí.
Els arcàngels
colpegen el timbal.
Les joves caravanes
avancen.

Wies Moens

ELS LLIBRES

L'OREIG ENTRE LES CANYES.—
Rims de Josep Carner.—Impr. Nicolau Poncell.

Carner, ja t'han lloat en tantes formes que és proesa d'enginy tornà a l'elogi. Si ho provem, es tiny d'altres tons nostre estil, car són enormes els protocols on es fa esment de tu. Només vull preguntar: Si hi ha tant d'or com pot contenir un home, en ton

[somriure
i en el disert enginy d'enraonar
amb què ens fas el món clar
quan passegem amb tu, o en les om-
[bretes

de les sagrades pletes
on sovint et venim a destorbar;
si en ta ironia hi ha tant d'or, a on
serves l'altre cabal de poesia?
De quins emprius divins, nocturnament
el recaptés? quins lleures venturosos
tens per a la excelsa roberia?
De quins llavis fadats copses la mel
i en fas una oració quan pal·lideix
[l'estel?

Tu, qui davant la gent
confines rera uns murs florits, joiosos,
el baticor, bruixot de Poesia,
diga'm a quins altars vas d'abscondit,
gelosament, a fer-te sagnà el pit?
Perquè en ton llibre hi ha la sang i l'or.
—Ai, quants t'envejaren de saber-lo,
[el tresor—
hi ha el flameig de les banderes nostres,
pau dels pairals llandars i sostres,
rubor i alè del nostre adolescent
i el nostre verb commós i sapient.
El tresor ja el veiem, però el secret no
[el mostres,
príncep de la nostra alba renaixent.

NOVA GUIA DE MONTSERRAT,
per a pelegrins i excursionistes.
Cops d'ull a la «Muntanya Catalana»,
de Frederic Gironella. Amb tres gra-
vats i vinyetes.

El Folk-lore montserratí, que ja coneixiem sots la figura d'un herbolari agrisat de les soleiades, glossant les virtuts de les herbetes; o d'un devot, narrador de miracles o de vides ermitanes, en el llibre d'ara el pintàvem com un menestral de cara distesa per la bona humor, amb l'espiçol al trau i el bastó del caminant al puny, amb uns tocs d'argot barceloní al llavi, de vegades no curant gaire de reverència en l'expressió o en el concepte, però d'aquella manera que el company qui el troba bo *per a anar-hi a Montserrat* expressaria dient que «qui mal no fa, mal no pensa i en el dir no posa malícia».

Aquesta figura, que En Nogués dibuixaria, descriu o comenta els allotjaments i els queviures, i l'aigua fresca de les cisternes montserratines, l'home de la farigola, els nuvis i els romeus que hi passen, les mates i els camins, les capelles i les coves de la muntanya prodigiosa, en un llenguatge casolà, de vegades no sense la espurna erudita o política i la menestral filosofia.

PROSES SELVATIQUES, de Joa-
quim Buigas. Pròleg de Valentín
de Pedro. Amb retrat de l'autor i
il·lustracions d'Alfred Opisso.

No solament els temes hi són americans: tropicals ufanors, caceres ardidés, eixuts horribles, homeis i nuses, tot sembrat de noms indígenes que cadencegen i regalimen com fruites madures; també en l'estil, a moments com abastat atrafegadament per a l'ocasió, amb alguns llocs comuns que aquí no hi fan tant mal i més aviat són com un complement del caràcter, s'hi retraten, com en les predisposicions del gust, les característiques del naturalitzat a Amèrica en la vida àgil, aspra i plena d'alertes. En Buigas té una aguda sensibilitat visual que es tradueix en una exuberància personalíssima.

Demés, el seu llibre es revelador, per tal com els qui coneixíem típicament vernacular esdevé delicat en *El cigne dels matins*, en *El Càstig de Venus* i en la llegenda de *Mainumbí*.

LES FLORS DEL MAL, de Charles
Baudelaire. Traducció de Joan Cap-
devila i Rovira.—Prefaci de J. Farran
i Mayoral.—Publicacions de LA
REVISTA. Col·lecció de *Lírics Mun-
dials*, n.º 5.

Qui vulgui conèixer tot el prestigi d'aquest mantell agombolador i purificador que se'n diu art—aquí emoció poètica—que llegeixi *Les Flors del Mal*.

De la seva justa valor moral només un pastor d'ànimes fora capaç de fer-ne una crítica prou pura. Per això, si ha estat un encert el triar En Capdevila, poeta excel·lent, per a la traducció, ho ha estat aiximateix el triar En Farran i Mayoral per a prologar-la, perquè ha sabut pendre-s'ho a estil de pastor d'ànimes.

Obra de complexitat és aquesta d'En Baudelaire. Tot enfora el mantell diví de la emoció poètica, tot endins una ànima sedejant de grandeses pures, entremig una pobra carn pecadora. Aquesta és l'obra.

De vegades hem pensat—i crec que l'Ors, en una glossa ja llunyana portava una mateixa intenció—que potser Maquiavel, en escriure *El Príncep*, sentia a dins de tot un fàstic contra els mateixos enginys cínics i ambigües que recomanava als governants; com que veia la seva època irremissiblement saturada d'aquell mateix esperit convencional i relaxat, desesperat de no trobar-hi remei, per a no tornar-s'hi boig, feia l'escar-ni de donar forma de normes a allò mateix que el fastiguejava.

Però Maquiavel no queda tan bé als nostres ulls com Baudelaire, perquè Baudelaire porta damunt del seu fàstic adolorit la capa divina de l'emoció. Com a poeta és insuperable. No serem nosaltres, no res menys, qui atorguem a ningú el dret d'estar

per damunt del bé i del mal. Baudelaire hauria d'ésser publicat sempre en edicions comentades per un home molt savi i molt humà, en el sentit cristià.

ESTELES DE LLUM. *Poesies de*
Carles Magriñà.—Altés, impressor.

Tot revé, tot descabdella el seu brot o la seva flor per a aquest poeta. És un poeta en primavera. No l'ullprèn un sol aspecte; remors, belles remors sedants o jubilants, frondositat fins a l'abast dels ulls... sembla que ens vulgui provar la seva capacitat de passar del narratiu casolà a l'èpicament bíblic, i de l'alfàbrega de *ma finestra* que ressona de festa major i de cantada a la *Oda als sentits*, on l'ufana i el fàcil escolament de la paraula brillen en un torrent d'erudició d'estudiant i fisiologia de jove. En *L'oració de l'olivera* que francisjameja, i en el *Ditirambe al vi*, hi espren la història i la litúrgia; en *Elegies d'amor a Filotis* es ceneix com un d'aquells poetes enamorats del Renaixement, i aquest cenyir-se no el fa desmerèixer gens.

**LLETRES A UNA AMIGA ES-
TRANGERA** (Comentaris a la vida
espiritual catalana.) Publicacions de
LA REVISTA. n.º 39.

Quan, temps a venir, s'escrigui la història espiritual del nostre temps, el llibre d'En Farran i Mayoral serà consultat i citat ell com un representant nobilíssim del crític que en té l'instint i el pertret d'erudició que s'hi comporta. (Mireu en l'índex la diversitat de temes i matèries, i quina erudició literària, científica i artística representa.)

En Farran es presenta davant les peces a criticar armat d'una certa cota de malla de principis que no traspasarà així com així la improvisada escalfor de la simpatia, ni àdhuc de l'antipatia naturals.

La consigna que la seva ment ha rebut de crítics i filòsofs congenials no serà traïda. Respecte als crítics, aquesta actitud, davant de determinades obres, serà blasmada de freda de vegades, i de vegades de tirana o dictatorial (sigui dit salvant tot l'afecte personal que li professem). Aquesta actitud és, no res menys, virtut de fidelitat i l'home que s'hi distingeix pot ser considerat com un tipus de crític meritíssim.

LA MARE BALENA, de Víctor
Català.—Editorial Catalana (Biblio-
teca Catalana).

Repasant la producció sencera d'aquest autor, notem com la cruesa que li han retret tant, però que és la seva complexió genial intangible, unes vegades està en la matèria mateixa, diríem, i altres vegades en el concepte. So-

litat té aquesta segona cruesa ideal i en aquest sentit és la seva obra mestra; per això, i també per tal com el prestigi emocional de *Solitud* no rau pas en l'acció solament, sinó en la expressió en el llenguatge que hi és commós, inspirat.

En el llibre d'ara, *La Substitució* és la que és més prop d'aquest prestigi d'emoció i la que més ens plau. En altres peces del mateix llibre, la cruesa ja és més amarada amb la qualitat, amb l'ambient, mai tant, per això, com en els primers *Drames rurals*.

Altrament, hi és coneixedor que Víctor Català ja ha arribat als cims. Es refia—i pot fer-ho del seu instint dramàtic, que és un do ben poderós. No podríem demanar-li, també, que la qualitat de l'expressió, la paraula, fos més sovint acostada an aquella emoció, an aquell donar-se sencer que hi ha en obres més llunyanes, en *Solitud* principalment?

Sempre és amb els qui porten al front el cop d'ala de l'àliga que podem ser més exigents...

L'ENCIS DE LA MAR. Poema de J. Roig i Raventós. Amb una il·lustració de F. Gall.—Impr. Editorial Catalana, S. A.

Hi ha literatura eminentment traduïble en pintura: ho és *La Divina*

Comedia. Ho és en el poema en prosa d'En Roig la gran fantasia final: un gran quadre panoràmic d'un tudesc o d'un neo-tudesc.

L'emoció de *L'Encis de la Mar* ens renova a estones la que, en aparèixer, ens produïren algunes de les *Oracions* d'En Rusinyol.

Panteisme? Antropomorfisme?... En Roig dona a la mar una personalitat mòvible i varia com l'element, imponent, duta per un atzar, movent-se per una passió multiforme: rapicera, mortífera, o bé pacífica, perdonadora i acollidora en les cales i en les balmes.

Fondre's en un element, ja sia per l'activitat o per la contemplació, oblidar-s'hi d'un mateix, potser és el secret de tota humana benaurança. En pocs llibres trobaríem un ressò d'aquesta voluntat de fusió com en el llibre d'En Roig i Raventós.

J. LL.

CAL ESMENTAR

El Costumari català que comença a publicar l'oficina d'Estudis jurídics de la Mancomunitat i el primer volum del qual està dedicat als usos i costums de bon pagès sobre boscos i arbredes.

—L'oportunitat que dona a l'Institut de realitzar amb apreciable eficàcia la seva finalitat, el donatiu de

la fundació *Vidua Romaguera* per a la publicació de les cròniques catalanes. Voldríem nosaltres una edició sense monumentalitat i amb definitiva possibilitat d'utilització i de penetració catalanitzant. I aquest voler el voldríem també inspirant totes les activitats de l'Institut.

—Que nosaltres no podem considerar com una expansió de Catalunya l'atenció d'alguns crítics estrangers a les obres castellanes d'autors catalans.

—Que alguns Bibliòfils, creguts d'ésser al Purgatori, no han passat ni passaran mai dels Llims.

—La versió catalana de la *Regla de Sant Benet*, amb un proemi del Reverend P. Abat Marcet.

—A *Musical Motley*, per Ernest Newman, que ens atreviríem a recomanar a alguns enderiats de casa nostra perquè aprenguessin l'agilitat intencionada, breu i eficaç del comentari que sense deixar d'ésser amable és, si convé, sever i sempre just.

—*Poemes et Paroles*, del jove poeta belga Sébastien Dongrie.

LES ARTS PLÀSTIQUES

L'EXPOSICIO DE PRIMAVERA (Acabament)

ELS INDEPENDENTS

No vol pas dir revolucionaris, sinó simplement els no associats o els que essent-ho renunciïn als drets d'associació. Per tant, aquesta secció no es distingeix globalment en cap sentit, és més bé un apèndix al «Real Círculo Artístico», amb el seu eclecticisme anodí, tretat manta volta per qualque valor individual. Aquí també, entremig de tant retrat d'escola castellana digne d'ésser reproduït en tricromia de color de maó en la primera pàgina de «La Esfera», entremig de la nota diumengera i el bodegon de rara cuina, hi ha quelcom, poc, interessant.

Serra i Aleu exposa un cap de nena

minucios, que atrau per la seva força psicològica; Pujades, un paisatge d'albes d'una gran sinceritat, que és el millor que havem vist d'aquest jove; Staccioli, un retrat de noia excessivament muniqués d'avant-guerre; Bassó una nota galweyana que contrasta per la seva honestat amb el seu afectat paisatge vermellós; Duch exposa un quadre lluminós i interessant, on en un paisatge sumament vallesà unes figures dansen prop l'ermida. Joan Duch, és un antic deixeble d'En Torres Garcia que s'ha anat allunyant del mestre i del qual conserva subconscientment el gust per la composició. El talent d'En Duch és remarcable: davant dels seus quadres es veu immediatament que no es tracta de res vulgar, però observa una manca de sumissió a la naturalesa, que fa que els seus quadres tinguin massa

sovint una valor excessivament externa, a voltes escenogràfica. Si aquest artista, bon amic nostre, assolís per la seva producció la consistència que li manca, fóra un pintor excel·lent: més pintures, més objectivisme, més treballar davant del natural, més sumissió, això és el que nosaltres trobem a mancar en les pintures d'En Duch; podem esperar quelcom d'aquest home, havem d'exigir-li el que encara no ens ha donat i que per la seva visió personalíssima, la seva imaginació i el seu bon gust tenim dret a esperar.

Heu's-aquí quelcom de lo més interessant de la secció dels Independents en la Exposició de Primavera de 1920 i heu's-aquí finida la nostra feina de comentarista sobre aquesta nostra Exposició.

R. B.

LES REVISTES

RESSORGIMENT

A l'Amèrica, tota una sèrie de publicacions catalanes hi viu regularment. A Cuba, a Mèxic, a Xile, a la gran República Argentina (aquest acumu-

lador on cada jorn es realitza la unió del món), les activitats dels catalans s'apleguen desseguida i s'encarrilen: la fundació d'un centre o l'aparició d'una revista en són, generalment, el fruit. Però entre totes les revistes que

més enllà dels mars han eixamplat els límits del territori espiritual de Catalunya, *Ressorgiment*, de Buenos Aires, capta la màxima adhesió. Es un treball optimista i joiós el que exerceix H. Nadal i Mallol al front d'aquesta

publicació ardent, que és una flama adaptada als rengles normals de lletres.

A *Ressorgiment*, a cada número de *Ressorgiment*, s'hi fan afirmacions d'intransigència, de continuïtat patriòtica; i quan els catalans de Buenos Aires han percebut el ressò de les inquietuds que agitaren el poble català a l'arribada d'En Joffre,—un ressò a estones mixtificat han ofert al poble sudamericà setze pàgines d'informació verídica, per tal de justificar des d'allà, tan lluny, els nostres persistents anhels d'independència. «Solamente reclamamos la benévola atención del pueblo sudamericano—ha dit *Ressorgiment* en el seu suplement descriptiu—a fin de que se dé cuenta de la forma como proceden con nosotros, catalanes, las autoridades del Estado español. Ni más ni menos como procedían en tierras de Bélgica las fuerzas de ocupación alemana durante la conflagración europea.»—Ni més ni menys, afegim, com procedeix ara amb els flamencs la Bèlgica victoriosa.

LLIBRES DE LA GUERRA

Henri Barbusse acaba de publicar les *Paroles d'un combattant*, recull d'articles i discursos escrits durant els darrers tres anys. És un llibre de guerra, però poc concret. En diríem, potser, filosofia de la guerra d'aquesta producció del Barbusse. No és pas un llibre cald, contradictori, agitat, incoherent, com tots els llibres que s'escriuen en mig de la barreja. Sembla escrit en un refugi, lluny dels esclats i de les baionetes.

En canvi, *Menschen im Krieg* d'Andreas Latzko, té la turbació i la vivacitat de *Le Feu*, per exemple. El fàstic, l'ironia, la indignació, bateguen en el llibre de guerra d'Andreas Latzko, que havem conegut en una admirable traducció castellana del Dr. Augusto Bunge. Són homes en la guerra els que l'escriptor hongarès ha mobilitzat en el seu llibre. Els homes són complexos, pensatius i emocionats. La guerra hi és per tot arreu i tot tremola del seu contacte.

POETES DE GALICIA

En la Galícia contemporània, el nacionalisme l'edifiquen les joventuts intel·ligents: les noves generacions estudioses, senten amb intensitat aquella amor a la terra i a la seva independència, que A. Villar-Ponte, apostòlicament, ha predicat per tota Galícia. A hores d'ara, dos intel·lectuals joves, dos catedràtics, són la més magnífica realitat de l'organització nacionalista: Johan V. Viqueira, president de les «Irmandade da Fala», i Vicente Risco, teoritzador de la Galícia futura i devot de Teixeira de Pascoaes, imperialista i saudós. Són aquests els homes que preparen l'alçament popular. Ells saben, com Diego Ruiz, que des coses són espiritualment abans que siguin realment, que «l'ideal de llibertat precedeix el fet de l'alliberació». I el Poeta civil, el qui resumirà en la seva veu la vida exigent d'un poble, s'apropa. Perquè tota la poesia gallega és això: la preparació del Poeta civil, del qual se'n veuen indicis en Rosalia de Castro, en Alfredo Branas, en Ramón Cabanillas. Digué Rosalia de Castro: «Premita Dios, castellanos,—castellanos que aborrezco,—que antes os galegos morran—que ir a pidirvos sustento...», i «¡Probe Galicia! Non debes—chamarte nunca española,—que España de ti s'olvida...».

Digué Alfredo Branas: «¡Como en Irlanda—érguete e anda!»

Ha dit Ramón Cabanillas: «¡Patriano, o meu rogo escoita!— Eu quere un posto a tua beira—no roxo dia da loita!».

CONTRA LA SERVITUD PROVINCIANA.

Reproduim els següents mots d'un company nostre, que reflecteixen el criteri de LA REVISTA:

«L'Ajuntament ha discutit una proposició, presentada per alguns regidors i encaminada a donar el nom de Mariano de Càvia a un carrer de Barcelona.

Es una llàstima que es discutís. És una llàstima, sobretot, que s'hagués

presentat. El nostre Municipi no ha d'imitar, simiescament, les actituds del Municipi Madrileny.

No hi ha cap hostilitat pòstuma en aquesta declaració. Tots sabem que don Mariano de Càvia detestava profundament la nostra llengua nadiua. Tots sabem que la qualitat del seu talent era absolutament estranya al nostre credo estètic i a la nostra idiosincràsia nacional. Però hom no deu fonamentar-se en aquestes anècdotes. Cal oblidar-les. Es tractés d'un altre personatge més afí, més simpatitzant, més egregi i caldria mantenir el mateix criteri. El Municipi barceloní no té dret a convertir, gratuïtament, la nomenclatura dels nostres carrers en receptàculs dels prestigis del planell central.

Hom no sap—ni cap dels regidors que firmaren la proposició no devien tampoc saber-ho—que cap ciutat d'Espanya hagi donat a una de les seves vies el nom de Joan Maragall o de Jacint Verdaguer.

Es a dir, que en aquesta matèria, com en tantes altres, els catalans ens trobem a mitja correspondència. Nosaltres els hi escrivim i ells no ens contesten.

No ens interessa, però, que s'estableixi la reciprocitat positiva; però cal considerar indispensable, elemental, urgent, que hom estableixi una reciprocitat negativa.»

CAL ESMENTAR

L'article del crític italià E. Portal, divulgador de la literatura catalana moderna en la *Nuova Antologia*, amb eloqüent efusivitat.

—La reaparició de la revista literària mensual *Avanscoperta*.

—*Arte e vita*, fascicles romans de 40 pàgines de publicació mensual.

—Els assaigs de M. John Middleton Murry, director de *The Athenaeum*, sobre l'estat actual de la literatura anglesa.

—El número 67 de la revista *Hermes*, dedicat a l'estudi i comentari del drama líric *Amaya*, del mestre Guridi.